

Eettinen pähkinä

Onko väliä, suositteleeke ravintolisää vai lääkettä sairauden hoitoon?

Kysymys: Pitäisikö apteekin itsehoidossa miettiä sitä, voiko sairauden hoitoon suositella vain lääkkeeksi luokiteltuja valmisteita? Esimerkiksi raudanpuuteanemiaa potevia asiakkaita on paljon ja rautaa sisältäviä valmisteita myös laaja kirjo, sekä lääke- että ravintolisäluokituksella. Kun pohdimme asiakkaan kanssa sopivinta valmistetta, niin asiakas monesti haluaa valita ravintolisästatuksella olevan tuotteen esimerkiksi edullisemman hinnan tai pienemmän tablettikoon vuoksi. Toisaalta ravintolisiä pitäisi suositella ainoastaan ylläpitämään terveyttä eikä esimerkiksi anemian hoitoon.

Apteekista asiakkaat hakevat valmisteita usein sairauden tai sen oireiden hoitoon tai ennaltaehkäisyyn. Todella monessa tuotekategoriassa on valmisteita sekä lääkkeinä että ravintolisinä. Tätä luokittelueroa on usein haastava selventää asiakkaalle. Minusta monessa tilanteessa ravintolisä voi olla lääkettä sopivampi valmiste asiakkaalle, mutta onko eettistä suositella niitä samoihin käyttöaiheisiin kuin lääkkeitä, jos ne kuitenkin sisällöltään vastaavat toisiaan?

Vastaus: Eettisen ohjeen nro VI mukaan apteekin valikoimaan kuuluu vain laadukkaita ja turvallisia tuotteita. Moni ravintolisänä nykyään myytävä vitamiini- tai hivenainevalmiste on aikaisemmin ollut lääkkeeksi rekisteröity. Olettaen, että ravintolisänä myytävä valmiste on laadukas ja asiakkaan tarpeisiin soveltuva, ei sen statuksella pitäisi olla väliä suosittelun kannalta.

Eettisen ohjeen nro II mukaan apteekkihenkilökunta toimii ammattilaisen osaamisen ja kokemuksen tuoman asiantuntemuksen avulla asiakkaan parhaaksi. Onkin tärkeää tuntea apteekissa myytävät valmisteet ja niiden erot: mikä on esimerkiksi eri suolamuotojen merkitys hivenaineen tai vitamiinin imeytymiselle ja edelleen vaikutukselle.

Lääkkeestä on luonnollisesti enemmän tietoa saatavilla kuin ravintolisästä. Nämä kuuluvat myös eri lainsäädännön ja valvojan viranomaisen alaisuuteen. Tämä voi näkyä valmisteiden käyttöaiheissa ja pakkauksen sisältämässä informaatiossa. Esimerkiksi lääkkeeksi rekisteröityyn *saccharomyces boulardii* -hiivasienivalmisteeseen on lisääntyneen lääketurvallisuustiedon perusteella lisätty varoituksia käytöstä vakavasti sairailta ja poistettu käyttöaiheista ripulin ehkäisy matkoilla. Näitä varoituksia tai käyttöaiheen muutoksia eivät elintarvikevalvontaviranomaiset ole kuitenkaan vaatineet vastaaviin ravintolisävalmisteisiin. On myös hyvä tietää, että mikäli lääke aiheuttaa odottamattomia ja vakavia haittoja, niin ainoastaan lääkkeet ovat lääkevahinkovakuutuksen piirissä.

Ravintolisien markkinoinnissa saa esittää vain EU:n hyväksymien toiminnallisten terveysväitteiden rekisterin mukaisia, tieteelliseen näyttöön pohjautuvia väitteitä.

Ammattilaisen apteekissa asiakkaalle antamaa neuvontaa terveysväiterekisteri ei kuitenkaan rajoita, sillä ammattilainen osaa tulkita eroja lääkkeen ja ravintolisän välillä ja punnita asiakkaan kanssa vaihtoehtoja. Jos ravintolisän, kuten raudan, ohjeen mukainen annostus ei riitä asiakkaan tarpeisiin, on riittävän vahva rautalääke varmasti paras ensisijaisesti suositeltavaksi vaihtoehdoksi. Jos lääke ei sovi asiakkaalle mahasuolikanavan haittavaikutusten vuoksi, on toki mahdollista tarkastella muita vaihtoehtoja lääkkeiden tai ravintolisien joukosta.

Oleellista on, että asiakkaalle etsitään hänelle paras vaihtoehto. Joskus se voi olla lääke, joskus ravintolisä. Asiakkaalle voi olla merkityksellistä valmisteen hinta ja moni muu ominaisuus, mahdollisesti myös luokittelutieto. Itsehoitolääkkeiden ulkopakkauksiin tulee jatkossa tieto niiden luokitellusta itsehoitolääkkeeksi, mikä helpottaa lääkkeiden erottamista ravintolisistä ja lääkinnällisistä laitteista.

Oleellista on, että asiakkaalle etsitään hänelle paras vaihtoehto.

Herättikö kannanotto ajatuksia tai mielipiteitä? Lähetä postia neuvottelukunnalle.

Ammattieettiselle neuvottelukunnalle voi lähettää kannanotto-pyyntöjä apteekkitoimintaan liittyvistä eettisistä kysymyksistä: johanna.salimaki@apteekkariliitto.fi. Neuvottelukuntaan kuuluvat TT, yliopistonlehtori **Janne Nikkinen** (puheenjohtaja), farmaseuttinen johtaja **Charlotta Sandler** (pääsihteeri), asiantuntijaproviisori **Johanna Salimäki** (sihteeri), apteekkari **Sari Eerikäinen**, apteekkari **Jarkko Suvinen**, proviisori **Satu Rauhalta** ja farmaseutti **Kirsi Kotokorpi**.